

Asterisk stiller skarpt på et nyt forskningsprojekt. Denne gang gælder det projektet
 'Skoler og daginstitutioner som læringsrum for genanvendelse af husholdningsaffald'

FREMTIDENS BØRN TAGER SKRALDET

Det er ikke nok, at børn kan ramme skraldespanden. Vi skal sætte barren højere, hvis kommende generationer skal have en mere bæredygtig tilgang til affald, mener professor MSO Jeppe Læssøe. Han har sammen med to andre forskere fulgt ti affaldsprojekter i skoler og børnehaver.

Af VIBE MIDDELBOE

Danmark er et af de lande i verden, der producerer mest affald pr. indbygger. Samtidig er vi ikke særlig gode til at genanvende vores affald.

Regeringen har derfor en målsætning om, at vi skal genanvende 50 % af vores husholdningsaffald i 2022. Det er mere end dobbelt så meget som i 2011.

Kommunernes strategi har hidtil været at sætte flere affaldsbeholdere op hos borgerne og sende dem breve og pjecer om, hvordan de skal sortere deres affald. Men forskning viser, at det er uhyre vanskeligt at ændre folks adfærd, vaner og holdninger blot ved hjælp

af information. Det er her, børnene kommer ind i billedet: Københavns Kommune har bedt forskere fra DPU, Aarhus Universitet, og UCC om at undersøge nogle af de pædagogiske affaldsprojekter, der foregår rundt omkring i skoler og børnehaver, og komme med bud på, hvordan man kan udvikle indsatserne.

Børnenes erfaringer skal kobles til hjemmet

Noget af det, forskerne har fundet ud af, er, at pædagoger og lærere yderst sjældent inddrager børnenes hjem i deres undervisning om affald.

”Børnene skal tage det, de har lært, med hjem, men deres hverdags erfaringer med affald i hjemmet inddrages ikke i undervis-

ningen. Vi ser derfor et stort potentiale i at skabe en bedre kobling mellem hjem, skoler og daginstitutioner i affaldspædagogikken,” siger Jeppe Læssøe, der er professor MSO i miljøpædagogik på DPU, Aarhus Universitet.

Selvom der findes mange af de samme affaldstyper i børnehaven og skolen som i hjemmet, er den måde, man håndterer det på, ikke direkte overførbart til hjemmet. Det skyldes, at affaldshåndtering er en praksis, som hænger sammen med andre praksisser, og disse er forskellige i skole, børnehave og hjem.

”Vi anbefaler, at børnene lærer at forstå affaldshåndtering som kollektive praksisser, der foregår mange forskellige steder og på mange forskellige måder. Snarere end ren

ANBEFALINGER

1. Gør læringen helt konkret og sanselig – affald er jo noget, man kan se, lugte til og føle på.
2. Fortællinger og drama kan gøre affald spændende og meningsfuldt, især for de yngre børn.
3. Kreative-kunstneriske aktiviteter, hvor affald bruges som materiale, kan lære børn at opfatte affald som en ressource, der kan skabes nye værdier ud af.
4. Affald kan være en indgang til at lære, hvordan ting forandrer sig i tid og rum. Derved kan affald føre til en bredere forståelse af bæredygtighed, som igen kan motivere til bedre affaldssortering.
5. Bed børnene om at tage affald med hjemmefra til aktiviteter i skolen, eller lad sorteringen derhjemme – og de dertil knyttede udfordringer – være cases i undervisningen.
6. De ældre skolebørn kan udvikle handlekompetence og teknologisk forståelse ved aktivt at deltage i at designe affaldsspande til sortering på deres egen skole, organisere affaldsindsamlingen og evaluere indsatsen.

UNDERVISNINGSMATERIALER

Find en oversigt over undervisningsmaterialer på bloggen skodanet.blogspot.dk

OM PROJEKTET

'Skoler og daginstitutioner som læringsrum for genanvendelse af husholdningsaffald'
Projektet er blevet til i et samarbejde mellem DPU, Aarhus Universitet, UCC og Afdelingen for Bæredygtig Udvikling i Børne- og Ungdomsforvaltningen i Københavns Kommune og er finansieret af Miljøstyrelsen.
Forskerne er nu gået i gang med et opfølgingsprojekt, hvor fokus er på at bygge bro mellem affaldspraksis i skole, daginstitution og hjem.

LÆS MERE

Jeppe Læssøe, Katrine Dahl Madsen og Nanna Jordt Jørgensen: "Waste in education: Socio-material perspectives and the potential of practice theory", der offentliggøres i tidsskriftet Environmental Education Research senere i 2017.

”Det kan godt være et problem, hvis undervisning og praksis strider mod hinanden, men det kan også give nogle muligheder. På en skole blev det anledning til, at børnene selv designede og implementerede et affaldssorteringssystem på skolen. Det gav dem nogle vigtige praktiske erfaringer med både den tekniske og den organisatoriske side af

adfærdstræning, hvor barnet blot skal lære at smide sit skrald i den rigtige spand, handler det om, at børnene skal begynde at lære at forstå og agere i de praksissammenhænge, som de er del af,” siger Jeppe Læssøe.

Fokus på praksisser

Netop praksisteori er en central del af den nye affaldspædagogik, som forskerne er i gang med at udvikle på baggrund af projektet.

”Vi gennemgik ved projektets start den internationale forskning på området, og den viste sig at være yderst sparsom. Lærere har gennem tiden lavet affaldsprojekter, og de har også skrevet om deres erfaringer, men egentlig forskning og teoriudvikling har der ikke været meget af, så vi gik meget åbent til opgaven. Vi interviewede pædagoger, lærere og børn og observerede affaldsundervisning. Og så læste vi teori, som vi mente kunne bidrage til at forklare empirien og udvikle didaktikken. Det har ført til, at vi nu er ved at udvikle en teoretisk funderet affaldspædagogik,” siger Jeppe Læssøe og tilføjer, at der har været stor interesse for deres arbejde på de internationale konferencer, hvor de har præsenteret det.

Elever designer affaldssorteringssystem

I løbet af projektet diskuterede forskerne deres resultater med pædagoger, lærere,

»Snarere end ren adfærdstræning, hvor barnet blot skal lære at smide sit skrald i den rigtige spand, handler det om, at børnene skal begynde at lære at forstå og agere i de praksissammenhænge, som de er del af.«

Jeppe Læssøe

tekniske forvaltninger, børne- og ungdomsforvaltninger og medarbejdere i affaldsbranchen. Her fortalte lærerne og pædagogerne om nogle af de udfordringer, de oplevede ved at arbejde pædagogisk med affald. Nogle lærere syntes for eksempel, at det var svært at undervise børnene i affaldssortering, hvis skolen ikke sorterede affald.

Affaldspædagogik handler om andet og mere end blot at putte skraldet i den rigtige skraldespand. Bl.a. ser forskerne et stort potentiale i at skabe bedre kobling mellem hjem, skoler og daginstitutioner.

affaldssystemer. De oplevede blandt andet, at der var et stort arbejde med logistik og koordinering med pedellen og rengøringspersonalet. Og forløbet gav dem en vigtig indsigt i de politiske processer omkring affaldshåndtering – for hvorfor er der affaldssortering i nogle kommuner og ikke i andre?” siger Jeppe Læssøe.

Mens lærerne mest så det som en måde at aktivere eleverne på, så forskerne det som et eksempel på, at affald kan give anledning til værdifulde erfaringer med bæredygtig teknologiudvikling.

Tag højde for børnenes alder

Interviewene med børnene viste blandt andet, at der er et emotionelt aspekt i affaldspædagogik, som det er vigtigt at tage højde for. For eksempel fik en 10-årig pige dårlig samvittighed over, at hun gerne ville have, at familien skulle have et juletræ til jul. For som hun ræsonnerede: Jeg synes jo, at det er rigtig hyggeligt med et juletræ. Men det er også lidt synd, for hvis man fælder alt for mange træer, kan det ende med, at vi dør. Så kan vi ikke trække vejret.

”Det er vigtigt, at affaldsundervisning ikke kommer til at lægge skyld over på børnene. Det er den samme mekanisme, der går i gang, når pædagogen malende beskriver, hvor synd det er for køerne, at de skal spise rester af sodavandsdåser, fordi de er blevet smidt på marken, som derefter er blevet

pløjet, og små stykker metal derfor er blevet blandet i dyrenes foder. Det er jo for så vidt fint at benytte sig af narrativer, som børnene kan forstå og leve sig ind i. Men vi bør også tale med børnene om de følelser, det vækker. Vi skal tage højde for deres alder og udviklingstrin og give dem mulighed for at snakke om de forestillinger, de måske gør sig, ligesom det også er vigtigt ikke at individualisere ansvaret for meget,” siger Jeppe Læssøe.

Netop alder er en væsentlig del af diskussionen om affaldspædagogiske indsatser.

”Jeg vil gerne understrege, at vi ikke kan forvente, at de yngste børn i daginstitutionerne kan forstå, hvorfor vi sorterer affald. Der er ikke noget i vejen med at lære dem at komme det i den rigtige skraldespand, men affaldspædagogik kan være mere og andet end det. Vores undersøgelse viser, at man kan komme et stykke vej ved for eksempel at lave kunst ud af affald – det kan give en fin sanses-konkret læring og en god snak om, at ting kan få nyt liv. De yngre børn kan også blive begejstrede over at få besøg af skraldehelten og selv lave superheltekapper af gamle t-shirts – det giver dem en positiv oplevelse med affald,” siger Jeppe Læssøe.

Bæredygtighed på skoleskemaet

Men vi skal have højere ambitioner for de ældre børn, mener Jeppe Læssøe.

”Hvis vi skal genanvende mere end dobbelt så meget husholdningsaffald i 2022, som vi

»Vi skal tage højde for deres alder og udviklingstrin og give dem mulighed for at snakke om de forestillinger, de måske gør sig, ligesom det også er vigtigt ikke at individualisere ansvaret for meget.«

Jeppe Læssøe

gjorde ti år forinden, så skal vi intensivere indsatsen på flere fronter. Vores forslag er, at vi i skoler og daginstitutioner ikke blot fokuserer på håndtering af affald, men lærer børnene en række kompetencer, som er vigtige for at kunne tænke og handle bæredygtigt i bredere forstand,” siger han og henviser til Danmarks Naturfredningsforenings årlige affaldsindsamlingsdag som et eksempel på en aktivitet, der ikke bør stå alene.

”Sådanne initiativer bør på mellemtrinet som minimum følges op af faktisk viden om affald i faget natur/teknologi, og i udskolingen bør man tale om de strukturer, som samfundet udgør i den sammenhæng, og alle de dynamiske processer, der påvirker hinanden indbyrdes – for eksempel lovgivningen, hele diskursen om genanvendelse, fremstilling af varer, forskellige familiers forbrugsvaner og ressourcer. Og ikke mindst hvordan vi som medborgere i fællesskab har mulighed for at påvirke vores fremtid i en mere bæredygtig retning.” ■

JEPPE LÆSSØE

Jeppe Læssøe er cand.psych. og professor MSO i miljø og bæredygtighed på DPU, Aarhus Universitet. Han forsker i forandringsagenter og social læring relateret til miljø, klima og bæredygtig udvikling og underviser på valgmodulet 'Pædagogik, samfund og bæredygtig udvikling' på DPU.